

Przemiany seksualności nastolatków

Tekst artykułu składa się z dwóch części. W części I omówiona jest ewolucja postaw społecznych wobec seksualności w ciągu XX wieku. Opisane są przemiany, jakie zaszły na przełomie wieków, np. emancypacja kobiet w sferze seksualnej. Wspomniane są również takie współczesne zagadnienia seksualne, jak: gender, homoseksualizm, transseksualizm. Część II charakteryzuje seksualność nastolatków: rozwój seksualny, aktywność seksualną, postawy wobec seksu. Część II zawiera także przedstawienie badań Zbigniewa Izdebskiego ze studium badawczego *Seksualność Polaków na początku XXI wieku*. Badania te zostały przeprowadzone metodą sondażu diagnostycznego przy użyciu ankiety i mają na celu przedstawienie życia seksualnego współczesnych nastolatków. Izdebski pyta młodych ludzi m.in. o wiek inicjacji seksualnej, stosowane środki antykoncepcyjne, stosunek do homoseksualizmu i płatnych usług seksualnych. Bada także stosunek młodzieży do norm obyczajowych. Z badań wynika, iż młodzież coraz szybciej uzyskuje fizyczną dojrzałość seksualną, a co za tym idzie – szybciej rozpoczyna życie seksualne. Nie jest to jednak związane z dojrzałością emocjonalną, która jest osiągnana znacznie później. Skala zachowań ryzykownych podejmowanych przez nastolatków w obszarze seksualności jest duża. Najczęstszym błędem jest nieprawidłowy dobór metody antykoncepcji – dużo młodych ludzi zadeklarowało, że stosują stosunek przerywany, który nie jest metodą zabezpieczającą, ani przed niechcianą ciążą, ani przed chorobami wenerycznymi. Tekst ma na celu pokazanie jak niebezpieczne mogą być współczesne przemiany seksualności w odniesieniu do młodych, niedojrzałych jeszcze ludzi. Pokazuje, iż młodzi ludzie, choć prawie dorośli, potrzebują wskazówek i porad ludzi dojrzałych, którzy mają więcej doświadczenia w kwestiach związanych z seksem i związkami uczuciowymi. Artykuł ten pokazuje, że w szkołach niezbędna jest dobrze przygotowana edukacja seksualna prowadzona przez odpowiednio przygotowanych do tego pedagogów.

Słowa kluczowe: pedagogika seksualna, gender, homoseksualizm, nastolatek, przemiana, seksualizacja, seksualność

Wstęp

Seksualność człowieka jest naturalną i wrodzoną cechą, która motywuje do tworzenia więzi międzyludzkich i stosunków interpersonalnych. Spełnia ona wiele funkcji w życiu człowieka począwszy od przekazywania życia, aż do swej funkcji hedonistycznej. Seksualność nie jest stałą funkcją organizmu, zmienia się bowiem

głównie ze względu na wiek, ale również ze względu na etap życia, doświadczenia życiowe, światopogląd czy cechy osobowości. Istotny jest także fakt, że na wartość seksualności duży wpływ wywierają zmiany społeczne. Do takich zmian możemy współcześnie zaliczyć laicyzację (zeświecczenie) i libelaryzację życia seksualnego. Cywilizacja zachodnia (Europa Zachodnia i Środkowa, obie Ameryki, oraz Australia i Nowa Zelandia) dążą do pełnej autonomii seksualności, do niewiązania seksualności z żadnymi normami, etyką, ani z wyznaniem religijnym. Aktualne, społeczne przemiany seksualności dotyczą każdego z nas, ale najbardziej niebezpieczne są dla ludzi młodych, jeszcze niedojrzałych, nieukształtowanych. Dlatego w pracy tej podejmuję temat przemian seksualności z analizą badań dotyczących seksualności nastolatków.

Przemiany seksualności

XX wiek oraz początek XXI wieku upłynął pod znakiem przemian. Nigdy wcześniej w historii nie odnotowano tak szybkiego rozwoju naukowego, społecznego, ekonomicznego. Dzięki rozwojowi techniki, medycyny, psychologii, nauk społecznych coraz więcej wiemy o człowieku, coraz więcej jesteśmy w stanie zbadać i sprawdzić. Dzięki mediom, a przede wszystkim dzięki globalnej sieci internetowej współczesny człowiek ma nieograniczony dostęp do informacji. Przed XX wiekiem wiedza i różnego rodzaju informacje dostępne były tylko dla elity, wybranych osób — reszta społeczeństwa żyła bez wykształcenia lub tylko z elementarną wiedzą, jaką była umiejętność pisania i czytania. Wtedy problemem był dostęp do informacji — dziś problemem jest ogromna ilość informacji, którymi współczesne społeczeństwa są „zasypywane”. Z tego powodu używa się określenia „społeczeństwo informacyjne”.

Przemiany dotyczą także seksualności człowieka. Przez wieki potrzeby seksualne człowieka były tematem tabu, przemilczanym, bardzo często potępianym.

Seks był sprawą jedynie małżeńskiej alkiwy, wymagano dyskrecji i milczenia na ten temat — najlepiej udając, że sfera płciowości człowieka w ogóle nie istnieje. Niewiele wiedziano na temat potrzeb seksualnych kobiety i mężczyzny, nieznany był temat regulacji poczęć i cyklu płciowego kobiety.

Dużą część badaczy i naukowców obserwujących rewolucję seksualną twierdzi, że rozpoczęła się ona właśnie od wynalezienia pigułki antykoncepcyjnej, czyli w 1960 roku. W mojej opinii jednak, wynalezienie tej pigułki było konsekwencją wcześniejszych przemian, które stworzyły zapotrzebowanie na taki produkt. Dużą rolę odegrały pierwsze ruchy feministyczne, które zapoczątkowały emancypację kobiet. Kobiety pragnęły prawa do szkolnictwa wyższego, wyborów oraz pracy zawodowej. Chciały same decydować o ilości potomstwa, stąd pomysł antykoncepcji, który pozwolił na seks tylko dla przyjemności — bez konsekwencji, jaką jest poczęcie dziecka. W XIX i na początku XX wieku poglądy takie były szokujące, rewolucyjne i nie do zaakceptowania przez ówczesne społeczeństwa (Szwarc, Żarnowska, 2006, s. 15).

Dziś otwarcie mówi się o potrzebach seksualnych kobiet, które mają niemalże nieograniczony dostęp do różnego rodzaju środków antykoncepcyjnych. Nikogo nie dziwi fakt, że kobieta nie chce mieć więcej niż dwójkę dzieci, że woli realizować się zawodowo niż posiadać większą ilość potomstwa. Współcześnie wyobrażenie o kobietach raczej nie wiąże się z ogniskiem domowym, kuchnią i opieką nad dziećmi. Kobiety otwarcie mówią o swoich potrzebach i nie boją się wcielać ich w życie.

W dzisiejszych czasach współżycie seksualne nie jest zarezerwowane jedynie dla małżonków i nie jest tematem tabu, że związki nieformalne także korzystają z tego przywileju. Kobieta podczas aktu seksualnego nie ma obowiązku być stroną bierną — jak najbardziej może dominować i oczekiwać spełnienia na równi z partnerem.

Ogromną rolę w przemianach seksualności odgrywają media. Od kilkunastu lat w reklamach, teledyskach, na billboardach, plakatach, afiszach widzimy roznegliżowane kobiety oraz mężczyzn i nie wzbudza to zażenowania — wręcz przeciwnie, współczesny człowiek przyzwyczajony jest do wszechobecnego negliżu, który otacza nas na co dzień. Na temat erotyzacji w kulturze masowej pisze Zbigniew Lew-Starowicz (cyt. za: Gola, 2008, s. 53-55):

Seks stał się codziennym, niejako zwyczajnym tematem kultury masowej. Uległ obnażeniu i wiwisekcji. Coraz mniej w nim tajemnic. Rozważania na temat orgazmu można znaleźć w gazetach, poczynawszy od Kanady, kończąc na Australii. Nagość ciała oraz fizjologii seksualnej jest także na okładkach czasopism. Ujawnienie swoich przeżyć intymnych na pograniczu ekshibicjonizmu stanowi codzienność w wywiadach. Do pomocy kulturze masowej ruszyli naukowcy, w tym i seksuolodzy. [...] Rośnie zatem spirala egotyzyzmu, dosłowności i pogranicza z pornografią w kulturze masowej (Gola, 2008, s. 53-55).

Na podstawie przekazów medialnych można sądzić, iż rozpoczęcie współżycia seksualnego przed ślubem jest obyczajową normą, a ci którzy decydują się poczekać do nocy poślubnej są zdecydowaną mniejszością i najczęściej są to osoby głęboko wierzące, wychowane w bardziej tradycyjnych środowiskach. Taki obraz kreują współczesne filmy i seriale. Dziewictwo jest swego rodzaju wstydlivym problemem, którego jak najszybciej należy się pozbyć. Niestety ten medialny wizerunek staje się odbiciem rzeczywistości, na co wskazują badania socjologiczne. Mówią one o obniżeniu wieku inicjacji seksualnej oraz o wyraźnej liberalizacji postaw wobec współżycia przed ślubem. Zatem słuszne jest stwierdzenie, iż mass media kreują naszą rzeczywistość, mając szczególnie wpływ na osoby młode, które jeszcze nie do końca dojrzałe i pewne swoich poglądów są wyjątkowo podatne na wszelkie zewnętrzne wpływy (Kaczorek, Stachura, 2009, s. 14, 16).

Według Giddensa, cechą kultury nowoczesnej jest fascynacja seksem. Powodem tego jest fakt, że seks generuje przyjemność, a przyjemność jest we współczesnym świecie najlepiej sprzedającym się towarem, „dźwignią marketingu dóbr konsumpcyjnych.” Współczesne społeczeństwa nastawione są na przeżywanie przyjemności i na konsumpcję, a produkt, jakim jest seks doskonale wpisuje się w te dwie kategorie (Giddens, 2006, s. 209).

W dzisiejszych czasach coraz większym problemem jest powszechny dostęp do pornografii. Kiedyś pornografia ograniczała się do zdjęć nagich kobiet — dziś są to filmy różnego rodzaju — od kilkusekundowych do pełnometrażowych filmów. Seksuolodzy ostrzegają, że filmy pornograficzne nie mają nic wspólnego z realnym, prawdziwym aktem płciowym, a nagminne oglądanie tego typu nagrań, może prowadzić do uprzedmiotowienia partnera oraz do braku satysfakcji seksualnej z prawdziwych zbliżeń, co wiąże się z ryzykiem coraz większego uzależnienia od pornografii. Pornografia niesie ze sobą niebezpieczeństwo, ponieważ odziera seks z emocji i wszelkich uczuć — stosunek płciowy kobiety i mężczyzny jest w niej przedstawiony jako konsekwencja

pożądania i popędu, a nie jako akt, który pokazuje głębokie uczucia oraz miłość do drugiej osoby. Ponadto kobieta traktowana jest jako przedmiot – nigdy jako podmiot pożądania. Filmy pornograficzne pokazują kobiety jako przedmiot podległy męskiemu organowi płciowemu – fallusowi. To mężczyzna sprawuje kontrolę nad kobietą, on daje jej rozkosz i możliwość dojścia do ekstazy – on sprawuje władzę (Giddens, 2006, s. 144-146).

Poważnym problemem jest fakt, że również dzieci i młodzież mogą swobodnie korzystać z przemysłu pornograficznego, np. za pośrednictwem Internetu. Jest to szczególnie groźne, ponieważ młody człowiek dopiero kształtuje swój światopogląd na temat życia seksualnego, a tego typu nagrania wypaczają prawidłowy obraz seksualności człowieka, w szczególności, kiedy młoda osoba nie posiada innych wiarygodnych źródeł informacji o seksie, takich jak rodzice czy szkolna edukacja seksualna.

W XXI wieku seksualność zaczęła zmieniać swoje oblicze i przestała być z definicji jednoznaczna. Kiedyś wiodącym „nurtem” był heteroseksualizm, osoby zaś o odmiennej orientacji seksualnej pozostawały anonimowe, nie miały swoich praw i nie walczyły o nie. W 1991 roku Światowa Organizacja Zdrowia usunęła homoseksualizm z listy chorób. Dziś homoseksualiści i biseksualiści walczą o swoje prawa, zakładają stowarzyszenia, mają swoje kluby i lokale, gdzie razem bez skrępowania bawią się oraz pokazują swoje upodobania seksualne. Popularne stało się zjawisko „coming out”, które oznacza publiczne ujawnienie się geja lub lesbijki w świecie ludzi heteroseksualnych. Zjawisko to bardzo często widoczne jest w mediach, kiedy to np. homoseksualny słynny artysta w wywiadzie przyznaje się do swojej orientacji. Ma to na celu przełamanie stereotypów, oswojenie społeczeństwa z tym zjawiskiem oraz pokazanie, że gej czy lesbijka nie różni się niczym od heteroseksualnej osoby. Rzeczywiście przynosi to efekty, ponieważ środowiska homoseksualne są coraz lepiej tolerowane, a w dużych miastach są wręcz zjawiskiem normalnym, nikogo nieszkodzącym (Izdebski, 2012, s. 385).

Pisząc o przemianach seksualności należy wspomnieć o jakże aktualnym i modnym teraz terminie *gender*. *Gender* to angielskie słowo, a tłumaczy się je jako „płeć kulturowa”. Termin płci kulturowej wyjaśnia, że człowiek oprócz płci biologicznej, którą determinują takie cechy, jak: narządy płciowe, budowa ciała, rysy twarzy, posiadanie zestawu męskich lub żeńskich hormonów płciowych, istnieje również płeć kulturowa, czyli poczucie przynależności do danej płci. Dla płci kulturowej wyróżniamy dwa podstawowe aspekty, są to: role płci (*gender role*) i stereotypy płci. Rola płci to zestaw oczekiwań społecznych wobec przedstawiciela danej płci, jest to sposób zachowania, który w danej kulturze jest akceptowalny dla danej płci – wynika on najczęściej z uwarunkowań biologicznych, ale też może być wynikiem presji społecznej. Najprostszym przykładem roli społecznej np. wobec młodej kobiety jest oczekiwanie, że wyda na świat potomstwo i będzie matką. Stereotypy płci zaś to pewnego rodzaju zespół przekonań i poglądów dotyczący przynależności do danej płci. Tutaj można podać wiele przykładów takich stereotypów, np. dziewczynki są słabsze w matematyce niż chłopcy, kobiety mają słabszą orientację w terenie niż mężczyźni, mężczyźni są mniej emocjonalni niż kobiety, itd. Konsekwencją istnienia płci kulturowej jest możliwość posiadania innej płci biologicznej, a innej płci kulturowej. Można to zauważyć w wywiadach z osobami transeksualnymi, które urodziły się jako np. mężczyzna, ale czują silną więź i identyfikację z płcią żeńską. Takie osoby bardzo często czują obrzydzenie wobec swojego ciała i nie potrafią zaakceptować siebie – problem ten może prowadzić do depresji i myśli samobójczych. W takim przypadku

transseksualność jest nowym wymiarem seksualności człowieka, podobnie jak homoseksualiści, osoby takie walczą o akceptację i o swoje prawa w społeczeństwie (Kaczorek i Stachura, 2009, s. 35).

Koniec XX wieku i początek XXI wieku przyniósł wielkie zmiany w sprawach seksualności człowieka. Choć seks jest sprawą pozornie bez znaczenia dla życia publicznego, jest sprawą prywatną i mogłoby się wydawać, że także kwestią niezmienną, bo zdeterminowaną biologicznie, to jednak współcześnie jest on bez przerwy obecny w życiu publicznym i ulega ciągłym przemianom i ewolucjom (Giddens, 2006, s. 9).

Według Giddensa w XXI wieku:

Seksualność została [...] odkryta, otwarta i jest dostępna dla różnych stylów życia. Jest ona dzisiaj czymś, co każdy z nas „ma” i może kształtować, nie zaś — jak dawniej — kondycją naturalną, którą uznaje się za z góry ustalony stan rzeczy. W jakiś sposób [...] seksualność stała się plastycznym aspektem „ja” jednostki, kluczowym punktem, który łączy jej ciało, tożsamość i system norm społecznych (Giddens, 2006, s. 27).

Seksualność nastolatków¹

Temat seksualności osób młodych jest szczególnie ze względu na fakt, iż jest ściśle powiązany z okresem dorastania biologicznego, psychicznego oraz społecznego. Seksualność ta jest dopiero w rozkwicie, jest także niezwykle plastyczna i podatna na wpływy, dlatego tak ważne są odpowiednie wzorce dla młodego człowieka. Charakterystyczny jest również proces dojrzewania, który przebiega inaczej u dziewcząt, a inaczej u chłopców. Dziewczęta zaczynają wcześniej dorastać i ich rozwój jest wolniejszy oraz bardziej stabilny. Chłopcy zaś mają szybszy i bardziej burzliwy okres dorastania.

U obu płci najwcześniej dochodzi do dojrzałości biologicznej, która rozumiana jest jako zdolność do rozrodu. O dojrzałości biologicznej mówi się, kiedy u dziewczyny wystąpi pierwsza miesiączka (menarche), a u chłopca pierwsze polucje (ejakulacje). Później następuje dojrzałość psychiczna, którą trudniej jednoznacznie określić — mówi się, że charakteryzuje się ona emocjonalnym poczuciem odpowiedzialności za swoje czyny. Najpóźniej zaś, szczególnie w dzisiejszych czasach, dochodzi do dojrzałości społecznej i ekonomicznej, czyli do zdobycia wykształcenia, posiadania pracy zawodowej i możliwości samodzielnego utrzymania rodziny.

Współcześnie znamieny jest fakt, iż dojrzewanie biologiczne następuje szybciej niż przed laty — nazywane jest to zjawiskiem akceleracji, dojrzewanie psychiczne się opóźnia, zaś przez wieloletni okres edukacji oraz długi czas poszukiwania pracy w zawodzie, dojrzałość społeczna i ekonomiczna jest osiągnięta najpóźniej.

Okres dojrzewania charakteryzuje się zjawiskiem dezintegracji emocjonalno-popędowej, czyli odrębnym odczuwaniem i zaspokajaniem potrzeb emocjonalnych i potrzeb rozładowania napięcia seksualnego. Chłopcy szukają zatem dziewcząt, które pomogą im zaspokoić napięcie seksualne, dziewczęta zaś szukają chłopców, którzy potrafiliby zaspokoić ich potrzeby uczuciowe. Objawem niedojrzałości chłopca jest czysta demonstracja

¹ Rozdział ten napisany jest na podstawie: Z. Izdebski (2012). *Seksualność Polaków na początku XXI wieku. Studium badawcze*, Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, s. 151-155, 173-215.

zachowań seksualnych bez żadnych odczuć emocjonalnych, u dziewcząt zaś dezintegracja seksualna objawia się demonstrowaniem braku seksualności, a czasem skupieniem swojego zainteresowania na osobie tej samej płci.

Wyróżniamy trzy odmienne nastawienia młodych ludzi do seksu:

- hedonistyczne – nastawione tylko na osiągnięcie przyjemności,
- wulgarne,
- świadomie powściągliwe – nastawienie to może wynikać z oczekiwania na wielkie uczucie, na większą własną dojrzałość lub ze względu na postanowienie poczekania do momentu zawarcia związku małżeńskiego.

Najczęstszym zachowaniem przedinicyjnym jest masturbacja. Jest to zjawisko powszechne, szczególnie wśród chłopców. Wiek rozpoczęcia masturbacji zbiega się zazwyczaj z rozpoczęciem dorastania płciowego, a wtedy napięcie seksualne nie może być rozładowane w innej formie. Natomiast pierwszą formą aktywności seksualnej z drugą osobą jest petting – jest to wstęp i przygotowanie do pełnych stosunków seksualnych. Podczas pettingu dochodzi do rozładowania napięcia seksualnego oraz do osiągania przyjemności przez obu partnerów. Dzięki tej formie aktywności seksualnej młodzi ludzie uczą się, w jaki sposób sprawiać sobie przyjemność, uczą się dawać i przyjmować rozkosz, jednocześnie nie martwiąc się o utratę błony dziewiczej czy niechcianą ciążę.

Istotną sprawą przy omawianiu wieku odbycia pierwszego stosunku płciowego są rzeczywiste motywy rozpoczęcia aktywności seksualnej. U chłopców jest to przede wszystkim silne napięcie seksualne, miłość i fascynacja partnerką, ciekawość oraz wpływy zewnętrzne np. kolegów. Dziewczęta zaś motywuje silne uczucie do partnera – gotowość okazania mu miłości oraz napięcie seksualne (choć jest ono słabsze niż u chłopców).

„Pierwszy raz” jak potocznie nazywa się inicjację seksualną jest niezwykle istotny dla dalszego rozwoju młodej osoby, szczególnie dla dziewcząt, gdyż jest on także związany ze zmianą fizyczną (przerwanie błony dziewiczej). Fakt defloracji wiąże się również z bólem, który dziewczyna może odczuwać podczas stosunku – dlatego bardzo ważny podczas inicjacji jest partner, który postępując czule i delikatnie, sprawi, że ten stresujący moment stanie się miłym wspomnieniem. Jednak pierwszy akt seksualny jest także stresogenny dla chłopców, ponieważ jest to rodzaj potwierdzenia ich męskości. Chłopcy obawiają się najczęściej braku wzwodu lub przedwczesnego wytrysku. Jeśli taki problem wystąpi, inicjacja może się zakończyć dla chłopca urazem.

Znamienny jest fakt, że zazwyczaj inicjacja seksualna nie wiąże się z rozpoczęciem regularnego współżycia. Według badań między inicjacją a regularnym współżyciem istnieje odstęp około dwóch lat.

W niniejszym rozdziale zaprezentowane zostaną badania przeprowadzone przez Zbigniewa Izdebskiego w 2004 roku. Było to badanie uczniów szkół ponadgimnazjalnych, w którym wzięło udział 5173 młodych ludzi w wieku 18 lat.

Badania te pokazują, iż średni wiek wystąpienia pierwszej miesiączki to 13-14 lat, zaś średni wiek wystąpienia pierwszych polucji u chłopców to 13,65 rok życia. Ponadto zbadano, że im wcześniej nastolatek zaczyna dorastać, tym wcześniej decyduje się na inicjację seksualną. Zależność ta jest szczególnie widoczna

w przypadku chłopców. Istotny jest także fakt, że młodzież bez problemu odpowiadała na to pytanie – pamiętając o datach tych zdarzeń, co świadczy o tym, iż były to ważne i warte zapamiętania zdarzenia w ich życiu.

Młodzież została również zapytana o odczuwanie napięcia seksualnego i niemal co trzecia osoba (32,4%) odpowiedziała, że bardzo często lub prawie zawsze ma poczucie pożądania seksualnego – w ten sposób dwa razy częściej odpowiadali chłopcy niż dziewczęta.

W grupie badanych osób 36% miało za sobą inicjację seksualną. Zauważono, iż najniższy odsetek inicjacji mieli uczniowie z najwyższą średnią ocen za ostatni rok, zaś Ci którzy mieli niskie wyniki w nauce, częściej i chętniej podejmowali współżycie. Również wysokie odsetki osób, które inicjowały się w grupie osób palących papierosy (66%), marihuanę (50%) oraz zażywających „twarde” narkotyki (70%). Ogółem średnia wieku, w którym chłopcy rozpoczynają życie seksualne to 15,1 rok życia, dziewczęta zaś 16,4 rok życia.

Jeżeli chodzi o motyw rozpoczęcia współżycia seksualnego to u dziewcząt dominuje miłość (78,7%), podniecenie seksualne (50,2%) i przyjemność (45,9%). Chłopcy zaś odpowiadali, że podniecenie seksualne (64,3%), przyjemność (64,4%) i ciekawość (60,6%). Warto zwrócić uwagę, że w najczęściej podawanych motywach przez chłopców nie ma miłości – jest ona bowiem dopiero na czwartym miejscu (u dziewcząt na pierwszym).

Najbardziej popularnym miejscem, gdzie dochodziło do zbliżenia był dom własny (26%) lub partnera (31,5%), a najczęstszymi miesiącami, w których dochodziło do inicjacji były miesiące wakacyjne. Generalnie chłopcy deklarują większe zadowolenie ze swojej inicjacji, niż dziewczęta – pełne zadowolenie deklaruje 57,1% chłopców i 46,2% dziewcząt.

Najpopularniejszym środkiem antykoncepcyjnym, którego użycie zadeklarowali respondenci jest prezerwatywa (71,7% chłopców i 72,2% dziewcząt). Niepokojący jest jednak fakt, że następną w kolejności „metodą” antykoncepcji był stosunek przerywany – z tego sposobu skorzystało bowiem 29,3% dziewcząt i 17,4% chłopców. Stosunek przerywany nie chroni przed infekcjami wenerycznymi, ani przed niechcianą ciążą, dlatego zastosowanie takiego współżycia przez prawie co trzecią dziewczynę pozwala wysnuć wnioski o braku świadomości na temat metod antykoncepcyjnych lub o braku odpowiedzialności młodych ludzi.

Respondentów zapytano także o antykoncepcję postkoitalną, czyli tzw. antykoncepcję po stosunku. 54,5% badanych zadeklarowało znajomość tej tematyki w tym większość dziewcząt (61,4%) i 47,6% chłopców. Temat ten jest im znany w większości z prasy – 56,8%, oraz dzięki koleżankom i kolegom – 47%, szkole i zajęciom lekcyjnym – 32,9%. Najmniej osób wskazało na lekarza rodzinnego (3%), ginekologa (11,4%) i rodziców (13,7%), a te trzy źródła powinny być głównymi i najpopularniejszymi „dawcami” informacji na ten temat. Wśród badanych z metody tej kiedykolwiek skorzystało 4,3% dziewcząt i 7,4% partnerek seksualnych ankietowanych chłopców.

Ankietowani odpowiadali także na pytania dotyczące kontaktu z pornografią i zdecydowana większość (77,5%) miała do czynienia z pornografią (pod postacią magazynów pornograficznych, filmów czy materiałów pornograficznych w Internecie). Bardziej zainteresowani taką tematyką są chłopcy niż dziewczęta. Prawie połowa uczniów (44,5%) zadeklarowała, że ogląda pornografię przynajmniej raz w miesiącu, w tym 68,9%

chłopców i 31,1% dziewcząt. Najpopularniejsze wśród młodzieży są pornograficzne czasopisma i magazyny (81,6%), następnie filmy erotyczne w telewizji kablowej (72%) oraz pornografia zamieszczana na stronach internetowych (56,5%). Ankietowani najczęściej oglądają pornografię przedstawiającą akt seksualny kobiety i mężczyzny (96,1%), ponad połowa badanych ogląda sceny dotyczące seksu grupowego, rzadziej sceny seksu z przemocą czy seks ze zwierzętami.

Badane osoby, które miały do czynienia z pornografią zostały poproszone o wydanie opinii na temat doznanego przez nich wrażenia po obejrzeniu takich materiałów. Odpowiedzi podzielono na trzy grupy: „negatywnie nastawieni”, „pozytywnie nastawieni” i „obojętni”. Wyniki są dość wyrównane jednak najwięcej osób (37%) odpowiedziało w sposób „obojętny”. Osoby te twierdzą, że pornografia nie wywarła na nich wrażenia, uważają one, że pornografia nie powinna być prawnie zakazana i nie potrafią powiedzieć, czy materiały takie czegoś uczą i czy wpływają pobudzająco na życie seksualne. Kolejną grupą osób są osoby „negatywnie nastawione” – 33% ankietowanych. U tych osób pornografia wzbudziła negatywne emocje, uważają one, że tego typu materiały powinny być zakazane przez prawo, deklarowały one również zniechęcenie, przygnębienie i obrzydzenie po obejrzeniu pornografii mówiąc, że poniża ona zarówno kobiety, jak i mężczyzn.

Trzecia grupa osób „pozytywnie nastawionych” (30%) odczuwa pozytywne emocje związane z oglądaniem materiałów pornograficznych, tj. podniecenie, podekscytowanie czy zainteresowanie. Uważają oni, że materiały tego typu działają stymulująco na życie seksualne człowieka i mogą być pouczające. W większości do tej grupy zaliczają się chłopcy, uczniowie technikum, z niską średnią ocen, którzy mieli doświadczenia z papierosami i narkotykami.

W celu lepszego poznania badanych 18-latków ankietę uzupełniono o pytania dotyczące poglądów na: wybrane normy obyczajowe, homoseksualność i prostytucję.

W przypadku wybranych norm obyczajowych padło pytanie „Czy kobieta powinna być dziewicą, kiedy wychodzi za mąż”. Na to pytanie większość ankietowanych (54%) odpowiedziało „nie zgadzam się” – w tej grupie osób było 49,6% chłopców i 58,5% dziewcząt. „Tak, zgadzam się” odpowiedziało prawie co trzecia osoba (30,1%), w tym 32,3% chłopców i 27,9% dziewcząt.

Kolejną normą obyczajową, do której mieli ustosunkować się respondenci było zdanie „Jest coś niewłaściwego w tym, jeśli kobieta nie chce wyjść za mąż i założyć rodziny”. Połowa osób (50%), w tym 39,7% chłopców i 60,4% dziewcząt odpowiedziało „nie zgadzam się”, zaś co trzecia badana osoba (34,2%) zgodziła się z tym stwierdzeniem (było to 41,7% chłopców i 26,7% dziewcząt).

„Żona nigdy nie powinna publicznie przeciwstawiać się zdaniu swojego męża” to kolejny postulat, z którym zdecydowana większość 18-latków się nie zgadza (70,5%) w tym 56,4% chłopców i 84,8% dziewcząt. Taką tezę potwierdza jedynie 16,8% badanych, w tym więcej chłopców (24,2%) niż dziewcząt (9,4%).

Zapytano również o stosunek do opinii, że „Kobieta może robić karierę, ale jej małżeństwo i rodzina powinny być dla niej najważniejsze”. Aż 80,7% osób ustosunkowało się do tego twierdząc (82,9% chłopców i 78,5% dziewcząt), a tylko 11% ankietowanych nie zgodziło się z tą opinią (8,6% chłopców i 13,4% dziewcząt).

Kolejnym pytaniem było „Czy pijana kobieta wygląda gorzej niż pijany mężczyzna” 76,3% osób odpowiedziało „tak, zgadzam się” i było to ponad trzy czwarte badanych chłopców (78%) i prawie trzy

czwarte badanych dziewcząt (74,6%), a tylko 15,7% nastolatków nie zgodziło się z tym postulatem w tym więcej dziewcząt (18,3%) niż chłopców (13,2%).

Na opinie, iż „Mężczyzna powinien walczyć, kiedy kobieta, z którą jest, zostanie obrażona przez innego mężczyznę” twierdząco odpowiedziało 86,8% respondentów (85,8% chłopców i 87,7% dziewcząt), 6,6% badanych osób nie miało zdania na ten temat, a tylko 6,2% odpowiedziało „nie zgadzam się”.

Podsumowując podejście młodzieży do norm obyczajowych, można stwierdzić, że nadal panuje tradycyjny podział ról między kobietą i mężczyzną. Większość respondentów bowiem kobietę utożsamia z rodziną, małżeństwem i domem, mężczyzn zaś z obrońcami kobiet i osobami, którym bardziej wypada przedkładać karierę nad rodzinę.

Stosunek wobec homoseksualności zbadano przy pomocy stwierdzenia „Jeżeli ktoś w mojej grupie znajomych, przyjaciół okazałby się osobą homoseksualną (gejem lub lesbijką), zostałby wyrzucony z paczki”. Większość chłopców (40,8%) odpowiedziało twierdząco, a większość dziewcząt (62,4%) negatywnie. Widać tu wyraźnie, że chłopcy mają dużo mniejszą tolerancję wobec homoseksualności aniżeli dziewczęta.

Aby sprawdzić stosunek badanej młodzieży do prostytucji, poproszono, aby ustosunkowali się do następujących form płatnych usług seksualnych w przypadku, gdy takie usługi podejmuje ktoś inny:

- pokazywanie intymnych części ciała,
- bycie fotografowanym lub filmowanym nago,
- onanizowanie się przy obecności innych osób,
- kontakt oralny,
- kontakt analny,
- stosunek seksualny,
- bycie fotografowanym, filmowanym podczas kontaktu lub stosunku seksualnego.

Najbardziej tolerowanym, płatnym zachowaniem według młodych ludzi jest stosunek seksualny. Podjęcie przez kogoś stosunku seksualnego za wynagrodzenie toleruje aż 52,5% badanych osób (w tym 52,7% chłopców i 52,3% dziewcząt). Na drugim miejscu młodzież jest w stanie tolerować bycie fotografowanym lub filmowanym nago. Czynność taką toleruje 47,4% ankietowanych (w tym 45,3% chłopców i 49,6% dziewcząt).

Młodzież jest najmniej tolerancyjna wobec masturbowania się w obecności innych – 22% badanych jest w stanie to zaakceptować (w tym 26,6% chłopców i 17,5% dziewcząt) oraz wobec bycia fotografowanym lub filmowanym podczas zbliżenia seksualnego – takie zachowanie jest do zaakceptowania przez 32,7% respondentów (w tym 38% chłopców i 27,4% dziewcząt).

Podsumowując, powyższe badania dają nam obraz seksualności młodych osób. Biorąc pod uwagę średni wiek wystąpienia pierwszej miesiączki i pierwszych polucji, można stwierdzić, że młodzież dojrzewa coraz szybciej. Zauważalny jest fakt, że czym szybciej dziewczyna bądź chłopiec dojrzewają tym szybciej podejmują aktywność seksualną. Inicjacje ma za sobą 31,9% 18-letnich dziewcząt i 40% 18-letnich chłopców, przy czym dane te mają ścisły związek z czynnikami społecznymi, ponieważ w większości osoby, które już inicjowały to chłopcy, uczniowie zasadniczej szkoły zawodowej, palący papierosy, mający niską średnią ocen. Ciekawe są

także motyw wyrocznia współżycia – u chłopców to zazwyczaj podniecenie seksualne, u dziewcząt miłość i chęć jej udowodnienia, okazania. Jeżeli chłopcy deklarowali uczucie to była to raczej przyjaźń, poza tym częściej niż dziewczęta deklarowali, iż powodem ich inicjacji była zbyt duża dawka alkoholu lub narkotyków.

Respondenci odpowiadali, że do inicjacji najczęściej dochodzi w domu (własnym lub partnera) – w tym zakresie doszło do zmiany, ponieważ dawniej z debiutem seksualnym kojarzono namiot, samochód czy park. Nie zmienił się jednak fakt, iż do inicjacji najczęściej dochodzi na wakacjach – wtedy młodzież może być bardziej swobodna, wtedy również mają miejsce różnego rodzaju wyjazdy poza dom rodzinny, gdzie nastolatki są daleko poza zasięgiem i opieką rodziców.

Z przykrością należy stwierdzić, iż młodzi ludzie podejmują ryzykowne zachowania seksualne np. duża liczba osób, która podejmuje współżycie jako metodę antykoncepcji podaje „stosunek przerywany”. Na tej podstawie można stwierdzić, że wiedza na temat antykoncepcji u badanych osób pozostawia wiele do życzenia.

Stosunkowo nowym zjawiskiem jest wiedza na temat „antykoncepcji postkoitalnej”, którą zadeklarowała większość respondentów, aż 160 osób przyznało się do skorzystania z tej formy antykoncepcji (częściej fakt ten deklarowali chłopcy).

Obraz seksualności nastolatków przedstawiony w tych badaniach nie odbiega od powszechnie znanych prawidłowości rozwojowych wieku młodzieńczego. Faktycznie jest kilka niepokojących zachowań, np. dość duża tolerancja wobec prostytucji czy duża liczba osób stosująca „stosunek przerywany” jednak obraz młodzieży, który kreuje badanie profesora Izdebskiego nie jest obrazem nastolatków totalnie zdemoralizowanych i wypłukanych z wszelkich norm obyczajowych i moralnych. Obraz ten jest dużo bardziej optymistyczny niż wizerunek, który często kreują media i prasa, pisząc o młodych ludziach bawiących się swoim ciałem, swoją seksualnością i traktujących seks jako zabawę niemającą nic wspólnego z emocjami czy uczuciami. W badanej grupie wyraźnie widać braki w edukacji seksualnej młodzieży i być może brak wzorców i autorytetów w tej dziedzinie, dlatego w polskich szkołach tak bardzo potrzebni są edukatorzy seksualni i dobrze przygotowane lekcje wychowania seksualnego.

Podsumowanie

Powyższe badania pokazują, że współczesne przemiany seksualności nie omijają młodych ludzi, a być może to właśnie nastolatków dotyczą najbardziej. Widać to chociażby na przykładzie pornografii, która jest ogromnym, przynoszącym duże zyski biznesem, a prawie trzy czwarte badanych nastolatków miało z nią kontakt. Młodzież jest bardzo podatna na wpływy zewnętrzne, a ma to związek ze słabym jeszcze ugruntowaniem swojego „ja” w świecie. Młody człowiek dopiero wyrabia sobie opinie na każdy temat, dlatego chętnie próbuje wielu nowych, nieznanych rzeczy. Seks i wszystko co jest z nim związane dla młodej osoby jest nowe i niezwykle pociągające, dlatego nastolatki są szczególnie zagrożone przemianami społecznymi, jakich doświadczamy na płaszczyźnie seksualności. Obowiązkiem zaś pedagogów, nauczycieli i wychowawców jest uświadamianie zagrożeń, jakie płyną z nieodpowiedzialnych zachowań seksualnych.

Bibliografia

- Giddens A. (2006). *Przemiany intymności. Seksualność, miłość i erotyzm we współczesnych społeczeństwach*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Gola B. (2008). *Modele zachowań seksualnych w prasie młodzieżowej i poglądach nastolatków*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Izdebski Z. (2012). *Seksualność Polaków na początku XXI wieku. Studium badawcze*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Kaczorek M., Stachura K. (2009). *Przemiany seksualności*. Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego.
- Żarnowska A., Szwarz A. (2006). *Kobieta i rewolucja obyczajowa. Społeczno-kulturowe aspekty seksualności. Wiek XIX i XX*. Warszawa: Wydawnictwo DiG.

Summary

Transformation of teen sexuality

The text of the article consists of two parts. Part I discusses the evolution of social attitudes towards sexuality in the twentieth century, describes the changes that occurred at the turn of the century, such as the emancipation of women in the sexual sphere. There are also mentioned such contemporary sexual issues as: gender, homosexuality, transsexuality. Part II characterizes teen sexuality: sexual development, sexual activity, attitudes towards sex. Part II also includes a presentation of research by Zbigniew Izdebski in the research study: *Poles sexuality in the early twenty-first century*. These studies were carried out using a diagnostic survey with questionnaires and aim at presenting sexual life of modern teenagers. Professor Izdebski asks young people about the age of their sexual initiation, attitude to homosexuality and commercial sex. He also explores the attitude of youth to social norms. The research shows that young people achieve physical sexual maturity earlier, and thus earlier start their sexual life. But this is not related to emotional maturity, which is reached much later. The research shows that the scale of teenagers' risky behaviors in the area of sexuality is large. The most common mistake is a bad choice of contraceptive method – a lot of young people stated that they use coitus interruptus, which is neither a method of preventing unwanted pregnancy nor STDs. The text aims at showing how dangerous contemporary transformation of sexuality of young, immature people can be. It shows that young people, although almost adults, need guidance and advice from mature people, who have more experience relating to sex and emotional relationships. This article shows that there is in schools a need for sexual education led by well-trained professional educators.

Key words: sexual education, gender, homosexuality, sexualisation, sexuality, teen, transformation